

श्रीअन्तु प्रकाशन (प्रा.)लि.

पूर्वाञ्चल

Purwanchal National Daily

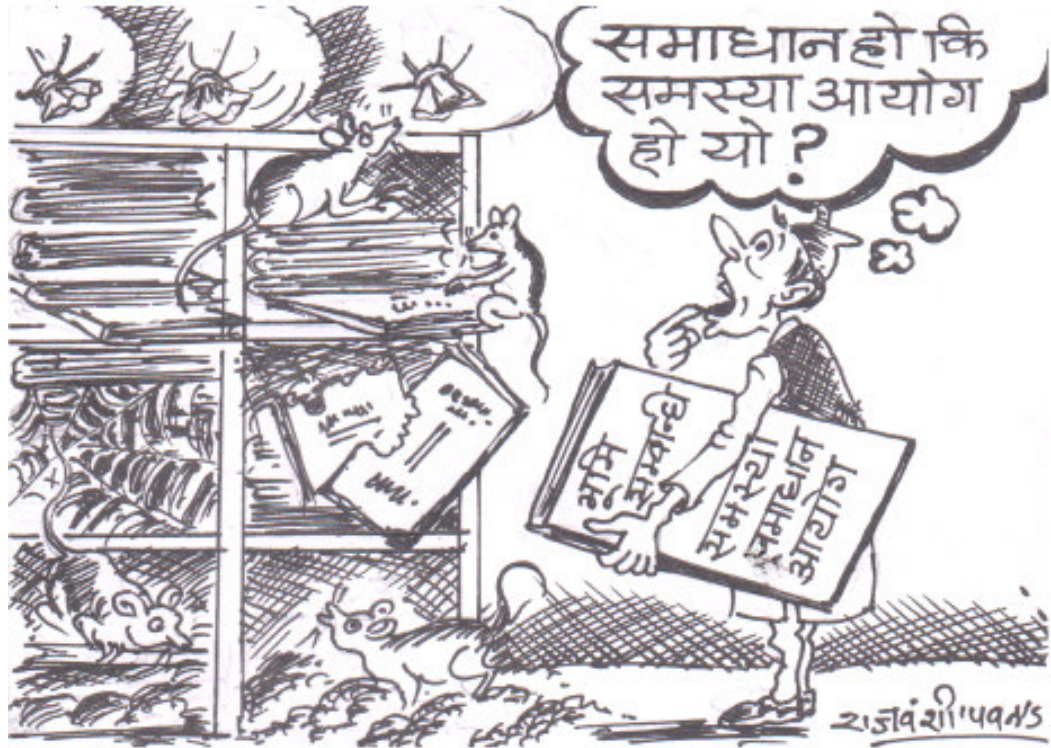
सूचना

कुरीति छ जतासुकै हिमाल,
पहाड, तराई आजेबाट रोकाँ सबै
मिलि बाल विवाहलाई ।

नेपाल सरकार
सञ्चार तथा सूचना प्रविधि मन्त्रालय
सूचना तथा प्रसारण विभाग

वर्ष : २६ अङ्क : १२५ पृष्ठ ४ बिर्तामोड वि.सं. २०७० चैत १० गते मंगलवार (Tuesday, March 23, 2021) नेपाल सम्वत् १९४१ Web : www.purwanchaldaily.com मूल्य रु. ५/- भारतमा भार. : ४/-

दुर्घटनामा दुई जनाको मृत्यु

भापा, चैत १५। भापाको बाह्रदशी गाउँपालिका-अस्थित डाँगीवारी नजिकै भएको सवारी दुर्घटनामा परी एक महिलाको मृत्यु भएको छ ।
मृत्यु हुनेमा बाह्रदशी गाउँपालिका-७ निवासी कमला राजवंशी रहेको जिल्ला ट्राफिक प्रहरी कार्यालय भापाले जनाएको छ ।
४८ वर्षीय सुशील राजवंशीले चलाएको मे ५१ ४९१ नम्बरको स्कुटरमा सवार उनलाई ना १५४ ९६२५ नम्बरको पानी बोक्ने ट्याङ्करले ठक्कर दिँदा उनको मृत्यु भएको प्रहरीले जनाएको छ । उत्तरबाट दक्षिणतर्फ जाँदै गरेका राजवंशी दम्पती सवार स्कुटरलाई विपरीत दिशाबाट आउँदै गरेको ट्याङ्करले ठक्कर दिँदा दुर्घटना भएको प्रहरीले (बाँकी अन्तिम पृष्ठमा)

सहायक सेनानी हुँ भन्दै हिँड्ने पक्राउ

भापा, चैत १५। नेपाली सेनाको सहायक सेनानी हुँ भन्दै हिँड्ने नक्कली सहायक सेनानी मुस्ताङ थासाङ गाउँपालिका-४ ठेगाना भएका १८ वर्षीय किशोर पोखरा महानगरपालिका-१४ चाउँथेवाट पक्राउ परेका छन् ।
सोही ठाउँस्थित निर्माणगाधीन पोखरा अन्तर्राष्ट्रिय विमानस्थलमा प्रवेश गरी शंकास्पद गतिविधि गरे पश्चात त्यहाँ खटिएको नेपाली सेनाको टोलीले जाँच गर्दा निज नेपाली सेनामा कार्यरत नभएको पाइएकोले उनलाई नियन्त्रणमा लिई आवश्यक अनुसन्धान तथा कारवाहीका लागि प्रतिवेदनसहित जिल्ला प्रहरी कार्यालय कास्कीमा बुझाएको बताइएको छ । (बाँकी अन्तिम पृष्ठमा)

आयोगको काम तीब्र

८० हजारलाई धनीपूजा

बिर्तामोड, चैत १५। भूमिहीन, सुकुम्बासी तथा अत्यवस्थित वसोवास गरिरहेका भापाका करिब ८० हजार परिवारलाई जग्गाधनी प्रमाण पुर्जा प्रदान गर्ने गरी भूमि सम्बन्धी समस्या समाधान आयोगले काम तीब्र बनाएको छ ।
सोमबार बिर्तामोडस्थित संवाद समूहको कार्यालयमा भएको छलफलमा आयोगका अध्यक्ष तथा संविधानसभा सदस्य प्रेम गिरीले भूमिहीन दलित, भूमिहीन सुकुम्बासी तथा अत्यवस्थित वसोवासीको रूपमा अनुमानित ८० हजार परिवार रहेको बताए ।
‘यो आयोगले ती परिवारको भूमि सम्बन्धी समस्या समाधान गरी धनीपूजा प्रदान गर्छ’- अध्यक्ष गिरीले भने- ‘अधिल्ला आयोग, टोली, जग्गा दर्ता समितिले अघुरा छोडेका काम समेत यो आयोगले पूरा गर्छ । छलफलमा उक्त विषयको सूचनालाई सर्वसाधारणको पहुँचमा सहज रूपमा पुऱ्याउने, भूमि सम्बन्धी समस्या समाधानमा राजनीतिक दल लगायत अन्य सरोकारवालासँग समेत छलफल र सहजीकरण गर्ने, भूमिहीन सुकुम्बासी तथा अत्यवस्थित वसोवासीहरूले सहज सेवा लिन सक्ने वातावरण तयार गर्ने विषयमा जोड दिइएको छ ।
अध्यक्ष गिरीका अनुसार आयोगमार्फत २० हजार फारम वितरण भइसकेको छ । अर्को डेढ महिनाभित्र सबै पालिकाबाट भूमिहीन सुकुम्बासी तथा अत्यवस्थित वसोवासीको लगत संकलन भइसक्ने अध्यक्ष गिरीले जानकारी दिए । संविधानले मौलिक अधिकारको रूपमा निर्दिष्ट गरे अनुसार सरकारले आगोमा बनाएर काम शुरू गरेको बताइएको छ । आयोगले ऐलानीपति जग्गा र आवादी भएको जमिनको विषयमा निर्णय गरे पनि संघर्ष तथा नेपाल सरकारकै जग्गाको विषयमा केही गर्न नसक्ने जनाइएको छ ।
आयोगका सदस्य सचिव रुद्र न्यौपानेले भापाका गौरीगञ्ज र कचनकवल वाहेक सबै पालिकासँग आयोगले सम्झौता गरी काम अघि बढाइसकेको बताए । ती दुई पालिकामा पनि सम्झौताको तयारी भइरहेको उनले बताए । न्यौपानेका अनुसार

अत्यवस्थित वसोवासी र विगतका अघुरा कामलाई पूरा गर्ने छ ।
सुकुम्बासी समस्या समाधान गर्नका लागि गठित आयोगले स्थानीय तहसँग सम्झौता गरेर मात्रै काम गर्ने र स्थानीय तहलाई नै जिम्मेवार बनाएर वास्तविक सुकुम्बासीसम्म पुग्ने लक्ष्यका साथ काम भइरहेको अध्यक्ष गिरीको भनाइ छ । आयोगले ऐलानीपति जग्गा र आवादी भएको जमिनको विषयमा निर्णय गरे पनि संघर्ष तथा नेपाल सरकारकै जग्गाको विषयमा केही गर्न नसक्ने जनाइएको छ ।
आयोगका सदस्य सचिव रुद्र न्यौपानेले भापाका गौरीगञ्ज र कचनकवल वाहेक सबै पालिकासँग आयोगले सम्झौता गरी काम अघि बढाइसकेको बताए । ती दुई पालिकामा पनि सम्झौताको तयारी भइरहेको उनले बताए । न्यौपानेका अनुसार

पालिकाहरूले भूमिहीन सुकुम्बासी, अत्यवस्थित वसोवासीको पहिचान, लगत संकलन र प्रमाणीकरण गरी संघीय सरकारको प्रतिनिधिको रूपमा रहेको जिल्लास्थित आयोगको कार्यालयमा फायल पठाउनेछन् । जिल्ला आयोगले जाँच तथा प्रमाणीकरण गरी केन्द्रीय आयोगलाई सिफारिस गर्ने र स्वीकृत भएपछि स्थानीय पालिकाले धनीपूजा वितरण गर्नेछन् ।
आयोगका विज्ञ सदस्य राधाकृष्ण खनालले धनीपूजा प्राप्त गर्ने अधिकारबाट कोही पनि सरोकारवाला वञ्चित नहुने बताए । उनले प्राविधिक जनशक्तिको अभावमा केही कामहरूमा ढिलाइ भएको बताए । खनालका अनुसार अधिल्ला आयोग, टोली, जग्गा दर्ता समितिले अघुरा छोडेका सबै काम अहिलेको आयोगले पूरा गर्ने बताए । यसअघिका आयोग तथा टोलीले काम थालेर पूरा (बाँकी अन्तिम पृष्ठमा)

पहिलो चरणमा प्रदेश नं १ मा ५१ ‘बीओपी’ स्थापना

बिराटनगर, चैत १५। पछिल्लो समयमा नेपाल भारतको सीमास्थित वीओपी (बोर्डर आउट पोस्ट) स्थापना भएपछि शान्ति सुरक्षामा धेरै सहज भएको छ । खुला सीमानाका कारण अनधिकृत रूपमा नेपाल-भारत ओहोरदोहोर गर्ने मानिसको पुरानो बानीमा पनि परिवर्तन आएको बताइएको छ ।
सशस्त्र प्रहरी बस्ने गरी स्थापना गरिएको वीओपीले गर्दा नेपालतर्फ सीमा क्षेत्रमा वसोवास गर्ने मानिसले सुरक्षाको अनुभूति गर्न थालेका छन् । विगतमा चोरीडकैतीको मार खेपिरहेका सीमा क्षेत्रका बासिन्दा अहिले निर्भिकतासाथ आफ्नो व्यापार र व्यवसायमा लागेका छन् ।
विगतमा चौपायाको चोरी र अपराधका घटना सीमा क्षेत्रमा हुने गरेको तर, अहिले वीओपी स्थापना भएपछि यी समस्या हराएर गएको सुनसरी हरिनगर गाउँपालिकाका अध्यक्ष गफार अन्सारीले जानकारी

दिए । वीओपीले गर्दा नेपाली भूभागमा विगतमा हुने गरेका अपराधका घटनामा उल्लेखनीय कमी आएको जानकारी दिँदै भापा कचनकवल गाउँपालिकाका अध्यक्ष अञ्जरा आलमले भने- वीओपीले हामीलाई रक्षा गर्नुका साथै हाम्रो धनसम्पत्तिको पनि रक्षा गरेको छ ।
पूर्वी नेपालको भारतसँग जोडिएको इलामका सीमावर्ती क्षेत्रमा सात वीओपी स्थापना भइसकेको सशस्त्र प्रहरी बल नं. १ गण हेडक्वार्टर श्रीअन्तुका सशस्त्र प्रहरी उपरीक्षक सुधिरजङ्ग थापाले जानकारी दिए । उनले इलामको कूल सीमा ५२ दशमलव दुई किमी रहेको बताए । उनले अहिले सरदर एउटा वीओपीबाट अर्को वीओपीको गस्ती गर्न सात दशमलव पाँच किमी यात्रा तय गर्नुपर्ने भए पनि सीमा क्षेत्रमा पहुँच पुगेकाले कुनै पनि अप्रिय घटना हुन नदिन सचेत एवम् गम्भीर रहेको प्रतिक्रिया

दिएका छन् ।
उनले इलामको सलकपुर र समालबुडमा वीओपी स्थापना गर्न भवन निर्माणका लागि टेक्का लागी सकेको जानकारी दिए । कालपोखरी र छब्बीसेमा वीओपी स्थापना गर्न स्थानीयवासीको सहयोगमा जग्गाप्राप्तिका लागि प्रयास भइरहेको उनले जानकारी दिए । एउटा वीओपीमा अहिले सरदर २५ देखि ३५ सशस्त्र प्रहरी छन् । उनीहरूको निगरानी र सक्रियताका कारण जनतामा आशा जागेको सशस्त्र प्रहरी उपरीक्षक थापाले बताए ।
भापामा १४४ दशमलव दुई किमीको सीमाना क्षेत्रमा १७ वीओपी स्थापना भइसकेको सशस्त्र प्रहरी उपरीक्षक रमेशकुमार पाण्डेले जानकारी दिए । भापाको सीमा लामो भएकाले यहाँ अझ २० वीओपी आवश्यकता पर्ने बताइएको छ । सरदर एक वीओपीमा २० देखि ३५ सशस्त्र प्रहरीले सीमा

क्षेत्रमा आफ्ना गतिविधि र निगरानीलाई तेज पारेको छ ।
यस्तै मोरङमा आइतबार मात्र तीन ठाउँमा वीओपी स्थापना गरिएको छ । ति वीओपीलाई प्रमुख जिल्ला अधिकारी कोषहरि निरौलाले निरीक्षण एवम् अवलोकन गर्दै उद्घाटन गरे । डाँगी, सुनवर्षीको सिकटी र धनपालको धनपतिमा वीओपी स्थापना भएपछि मोरङमा कूल ११ वीओपी पुगेका सशस्त्र प्रहरी उपरीक्षक तीर्थराज पौडेलले बताए ।
उनले मोरङको मधुमल्ला र सोराभागमा पनि वीओपीको आवश्यकता देखिएको जानकारी दिए । निकट भविष्यमा आवश्यकता भएको ठाउँमा वीओपी स्थापना हुँदै जाने उपरीक्षक पौडेलले बताए । मोरङको सीमानाको लम्बाइ ६३ दशमलव दुई किमी छ । यहाँको प्रत्येक वीओपीमा सरदर २५ देखि ३५ सशस्त्र (बाँकी अन्तिम पृष्ठमा)

जलेर बालकको मृत्यु

उदयपुर, चैत १५। उदयपुरको कटारी नगरपालिका-१०का सुजन थापाका तीन वर्षीय छोरा अरविन्द्र थापाको जलेर मृत्यु भएको छ ।
घर नजिकै रहेको परालको कुन्युमा अचानक आगलागी भई उक्त आगलागीबाट घरमा समेत आगो सकिँदा घरभित्र रहेका बालकको जलेर मृत्यु भएको हो । उक्त आगलागीबाट थापाको २ तले कच्ची घरसहित घरभित्र रहेको खाद्यान्न, लत्ता कपडा, भाँडावर्तन, नगद १ लाख ५० हजार, सुन/चाँदी, घर नजिकै रहेको मतान घर, २ वटा बाखाको पाठा र भैसीको पाडो समेत जलेर नष्ट हुँदा अन्दाजी २८ लाख बराबरको क्षति भएको छ । अर्को छिमेकी मेखवहादुर थापाको समेत घर पूर्ण रूपमा जलेर नष्ट हुँदा अन्दाजी २५ लाख बराबरको क्षति भएको प्रहरीले जनाएको छ ।

बराबरको क्षति भएको इलाका प्रहरी कार्यालय कटारीले जनाएको छ ।
सोही आगलागीबाट छिमेकी प्रकाश थापाको समेत घरमा आगलागी भई जलेर नष्ट हुँदा निजको घरभित्र रहेको खाद्यान्न, लत्ता कपडा, भाँडावर्तन, नगद १ लाख ५० हजार, सुन/चाँदी, घर नजिकै रहेको मतान घर, २ वटा बाखाको पाठा र भैसीको पाडो समेत जलेर नष्ट हुँदा अन्दाजी २८ लाख बराबरको क्षति भएको छ । अर्को छिमेकी मेखवहादुर थापाको समेत घर पूर्ण रूपमा जलेर नष्ट हुँदा अन्दाजी २५ लाख बराबरको क्षति भएको प्रहरीले जनाएको छ ।

भारतमा कोरोना बढ्दै

भापा, चैत १५। भारतमा कोरोना भाइरसबाट संक्रमित हुनेको संख्यामा फेरि वृद्धि हुन थालेको छ ।
केन्द्रीय स्वास्थ्य तथा परिवार कल्याण मन्त्रालयले सोमबार दिएको जानकारी अनुसार पछिल्लो २४ घण्टामा भारतमा करिब ४७ हजार जना संक्रमित भएका छन् ।
गत २४ घण्टामा कोरोना संक्रमितको यो संख्या यसवर्ष शुरू भएयताको नै सब भन्दा बढी हो । यस अवधिमा कोरोना संक्रमणबाट २१२ जनाको मृत्यु भएपछि यहाँ कूल मृतकको संख्या एक लाख ५९ हजार ९६७ पुगेको सोमबार सो मन्त्रालयले जनाएको छ ।
भारतमा अहिलेसम्म कूल संक्रमितको संख्या एक करोड १६ लाख ४६ हजार ८९ पुगेको मन्त्रालयले जानकारी दिएको छ । कूल संक्रमितमध्ये तीन लाख ३४ हजार ६४६ जना अहिले पनि संक्रमित अवस्थामै रहेका छन् भने कूल एक

नेपालमा थप १५० जनामा कोरोना

भापा, चैत १५। देशभर पछिल्लो २४ घण्टामा थप १५० जनामा कोभिड-१९ को सङ्क्रमण पुष्टि भएको छ ।
स्वास्थ्य तथा जनसंख्या मन्त्रालयका अनुसार पछिल्लो समय चार हजार ४७२ जनाको स्वास्थ्य परीक्षण गरिएको थियो । त्यस्तै पछिल्लो समय कोरोनाका कारण तीन जनाको मृत्यु भएको छ ।
नेपालमा हालसम्म कोरोना भाइरस सङ्क्रमित दुई लाख ७६ हजार ५६ पुगेका छन् । त्यस्तै पछिल्लो समय थप ९९ जनाको मृत्यु भएको छ । यससँगै नौको हुने दुई लाख ७२ हजार २० र नौको हुने दर ९८ दशमलव ५ प्रतिशत छ । (बाँकी अन्तिम पृष्ठमा)

करोड ११ लाख ५१ हजार ४६८ जना संक्रमणमुक्त भएका छन् ।
भारतमा जनवरीबाट कोरोना भाइरसविरुद्धको खोप अभियान शुरू भएको थियो । सो समयदेखि हालसम्म चार करोड ५० लाख भन्दा बढीले खोप लगाइसकेका छन् ।
भारतको राष्ट्रिय राजधानी दिल्लीमा गत २४ घण्टामा ८२३ जनामा कोरोना भाइरस देखिएको र एक जनाको मृत्यु भएको हो । नयाँ दिल्लीमा कोरोना शुरू भएदेखि यता हालसम्म १० हजार ९५६ जनाको मृत्यु भइसकेको छ ।
त्यसैगरी कोरोना परीक्षण गर्ने क्रम पनि चलिरेको भारतीय चिकित्सा अनुसन्धान परिषदले जनाएको छ । परिषदका अनुसार आइतबारसम्म भारतमा २३ करोड ४० लाख भन्दा बढी व्यक्तिको कोरोना परीक्षण गरिएको छ । आइतबार एकै दिनमा १० लाख ६३ हजार भन्दा जनाको कोरोना परीक्षण गरिएको छ ।

कनकाई आदर्श क्याम्पस, बिर्तामोड भापाको बोलपत्र खोलिने सम्बन्धी जरूरी सूचना

यस आदर्श क्याम्पस बिर्तामोडद्वारा विद्युतीय सामग्री जडान गर्नको लागि मिति २०७७/११/२७ मा प्रथमपटक सूचना प्रकाशन भए बमोजिम प्राप्त हुन आएका शिलवन्दी बोलपत्र तपशिलको मिति, समय र स्थानमा खोलिने भएको हुँदा बोलपत्रदाताहरूलाई उपस्थित हुन जानकारीको लागि यो सूचना प्रकाशित गरिएको छ ।
तपशिल
मिति : २०७७/१२/१३ गते शुक्रवार
समय : विहान १० बजे
स्थान : कनकाई आदर्श क्याम्पस बिर्तामोड, भापा
कनकाई आदर्श क्याम्पस, बिर्तामोड, भापा
फोन नं. : ०२३-५४००५५ र ०२३-५४००५५

बिर्ता आयुर्वेद एण्ड फिजियोथेरापी सेन्टर, अष्टाङ्ग आयुर्वेद फार्मसी

पायलस, प्यारालाइसिस, हाडजोर्नी साथै अन्य सबै रोगहरूको आयुर्वेदिक औषधि, क्षारसूत्र, कपिडमसाज, पञ्चकर्म, फिजियोथेरापीबाट उपचार हुने पूर्वकै गुणस्तरिय, विश्वासिलो र भरपर्दो उपचार केन्द्र **बिर्ता आयुर्वेद एण्ड फिजियोथेरापी सेन्टर (अष्टाङ्ग आयुर्वेद फार्मसी, बिर्तामोड, भापा)**
सम्पर्क : ९८०६००३३३/०२३-५९०१६६

पानीटकाँकी भारतको रेल कार्कभिट्टाबाट
**निशान्त मोटरसाइकल
पाटर्स एण्ड सर्भिसिड सेन्टर**

ROYAL ENFIELD को आधिकारिक बिन्डोटा (डिलर) भएकाले
ROYAL ENFIELD को सम्पूर्ण पाटर्सहरूमा १०% छुट गरिएको छ ।

सातौं वर्षमा प्रवेश गरेको सुखद उपलक्ष्यमा अटो, तीन चक्को टेम्पोको सम्पूर्ण पाटर्सहरू उपलब्ध बजारदेई डिजिटलसहितको सम्पूर्ण नगद सेवा सुचारु गरिएको छ ।
यहाँ जुनसुकै कम्पनीको मोटोसाइकल, स्कुटर र टेम्पोको सम्पूर्ण पाटर्स पाउनुका साथै डिजिटल नगद पनि गरिन्छ ।

निशान्त मोटरसाइकल पाटर्स एण्ड सर्भिसिड सेन्टर
पानीटकाँकीको पहिलो जत्ती बायाँ साइड
निशान्त- ८३७२०७८४४४/८३८८४४४४४ डिण्डिया,
४८०१६४४४४ नेपाल कार्कभिट्टा अन्तर पोलि नजुतीस रेल कार्कभिट्टा ।

राज्यले खबरदारी गरौस्

न्याय प्रणालीको मान्यता छ- निर्दोषीले सजाय नपाओस् र दोषीले उन्मुक्ति नपाओस् । तर, यो मान्यता जहिल्यै सिद्ध हुने गरेको छैन । इलाम जिल्ला माई नगरपालिका-१०, लुम्बाका दुर्गाप्रसाद तिमिसना 'दीपक'का हकमा यो मान्यता चरितार्थ भएन । व्यक्ति हत्याको आरोप लगाइएका दुर्गाप्रसाद भारत पश्चिम बंगालको दार्जीलिङबाट पक्राउ परेका थिए । आफ्नो सम्पूर्ण सक्रिय र ऊर्जाशील उमेर अप्रमाणित मुद्दामा ४० वर्ष कैद भुक्तान गरी उनी शुभेच्छुक तथा स्वयमसेवी संस्थाहरूको सहयोग र पहलमा मुक्त भएका छन् । आइतबार नेपाल प्रवेश गरेका उनी घर पुगिसकेका छन् । भुटौं मुद्दामा फसाइएका उनी पछिल्लो समय राज्यको राजधानी कोलकातास्थित दमदम जेलबाट मुक्त भएका हुन् । वि.सं. २०३७ सालमा कामको खोजीमा भारतको दार्जीलिङ पुगेका दीपक तत्कालीन गोर्खालिङ प्रजातिको आन्दोलन उत्कर्षमा रहेका समय हत्याको आरोपमा पक्राउ परेका थिए ।

पूर्वीय दर्शनमा भगवानलाई सर्वशक्तिमान र उद्धारकका रूपमा सम्मान गरिन्छ । त्यही कारण भन्ने गरिएको छ- भगवानको घर पुग्नु ठीला हुन्छ, तर पुगेपछि अन्यौल र अनिश्चित हुँदैन । त्यही विश्वास र मान्यता दीपकको जीवनमा चरितार्थ हुन पुगेको छ । ठीला भए पनि उनले व्यग्र प्रतिधारण आमाको वात्सल्यमयी काख पाए र परिवारको असीम स्नेह, सान्निध्य र स्पर्श पाए । चार दशकदेखि सम्पर्कविहीन दीपक र उनको परिवारलाई यस्तो सुखद क्षणको अनुभूति गराउने उनीसँगै कारागारमा रहेका राधेश्याम दास र बंगला रेडियो क्लब नै हुन् । उनीहरू मार्फत विभिन्न सञ्चारमाध्यम हुँदै निरपराध व्यक्तिले कैद भुक्तान गर्नु परेको समाचार मार्फत हराएका मानिसको खोजीमा सघाउ पुऱ्याउने संस्था विश्व सेवा विस्तारका प्रतिनिधि इन्द्र बस्नेतको पीडित दीपकको परिवारसँग सम्पर्क भएपछि पहिचान गरिएका उनी लामो कारागार बसाइ र यातनाका कारण अशक्त छन् ।

अभियोग प्रमाणित नभई यति लामो थुनामा बस्ने दीपक रिहा हुनु सम्बद्ध परिवारका लागि मात्रै होइन सबैका लागि सकारात्मक र सुखद अवस्था हो । तर, यो उनीमाथिको न्याय भने होइन । सम्पूर्ण उमेर र ऊर्जा 'नखाएको विष' लागेर कालकोठीर त्यों पनि अर्काको देशमा थुनिनु पर्दाको पीडालाई कुनै भौतिक वस्तुले कम गर्न सक्दैन । तर, पनि आरोप लगाएकै आधारमा जेल राख्नु न्याय सम्पादन गर्ने अङ्गको कमजोरी हो । त्यसकारण नेपाल सरकारले भारत सरकारसँग उचित पहल गर्नुपर्छ । आफ्ना नागरिकको जिउ-धनको सुरक्षा गर्ने राज्यको कर्तव्य हो । यसका लागि कूटनीतिक एवम् कृशल राजनीतिक अग्रसरता देखाइनु पर्दछ । नागरिक जीवन रक्षाप्रति राज्य गम्भीर हुनु पर्छ र नागरिकले राज्यबाट सुरक्षाको प्रत्याभूति भएको अनुभूति गर्न पाउनु पर्दछ । चार दशकदेखि अकारण थुनिनु पर्दा, शारीरिक तथा मानसिक यातना खप्नु पर्दाको क्षतिप्रति भारत सरकार, त्यहाँको न्याय प्रदान गर्ने अङ्ग लगायत प्रहरी प्रशासनले क्षमायाचनासहित क्षतिपूर्ति उपलब्ध गर्न सक्दैनशील पहल गर्नुपर्छ ।

कसरी जोगाउने जलथल जंगल ?

कमल मादेन

भापाको जलथल जंगल जैविक विविधताका दृष्टिले महत्वपूर्ण छ । त्यसबारे यो पंक्तिहरूले चासो राखेर बेलाबखत लेख्दै आएको छ । गत २३ फागुनमा प्रदेश १ को भौतिक पूर्वाधार विकास मन्त्रालय अन्तर्गतको यातायात पूर्वाधार निर्देशनालयले जलथल जंगल भएर निर्माण गरिने सडकका निमित्त प्रारम्भिक वातावरणीय परीक्षण (आईईई) प्रतिवेदन तयार गर्ने सम्बन्धमा जारी गरेको सूचनाले स्वाभाविक रूपमा ध्यान तान्यो ।

करिब सात महिनाअघि स्थानीय सामुदायिक वन उपभोक्ता समूह सम्बद्ध व्यक्तिहरूसँग कुराकानी गर्दा भापास्थित हल्दीबारी गाउँपालिका-४ र ५ को संलग्न रहेको अधिकारी चोकभन्दा केही पूर्वबाट जलथल जंगलभित्र दक्षिणतर्फ जाने सडक खोल्नै छ भनेर थाह भएको थियो ।

उनीहरूले चिन्ता प्रकट गर्दै भनेका थिए- 'अधिकारी चोकबाट जलथल जंगल भएर दक्षिणतर्फ जाने बाटो छँदै छ । पहिले नै बाटो हुँदाहुँदै त्यसको डेढ किलोमिटर जति पूर्वतर्फबाट अर्को बाटो बनाउँदा जलथल जंगल खण्डित हुन्छ । भू-माफियाको मिलेमतोमा जंगल मास्ने योजना भइरहेको छ, थप सडक खोल्न रोक्नुपर्छ ।'

स्थानीयले चिन्ता माने भँ जैविक तथा भौगोलिक विविधताका हिसाबले अत्यन्तै महत्वपूर्ण जंगल जोगाउन त्यसभित्र थप सडक बनाउनु हितकर हुँदैन । विकासको नाममा जंगलबाट सडक खोल्नु भनेको जैविक विविधता संकटमा पर्नु हो । यस्तो कार्य राज्यले बनाएका नीति नियमको प्रतिकूल पनि हुन्छ ।

अनीठो जंगल
भौगोलिक दृष्टिले अनीठो जंगल हो, जलथल । त्यहाँ खोला, खोल्सा, सिमसार, पोखरी र कतै उच्च भू-भाग, खुला चौर आदि छन् । पहाड र तराई दुवैतिर हुने बडेमानका रुखहरू पाइन्छन् । त्यहाँ मसुरे कटुस, ढाल्ने कटुस, चिलाउने जस्ता पहाडमा पाइने वनस्पति पाइनु आश्चर्य मान्नुपर्छ । पूर्वी नेपालमा अत्यन्तै विरलै पाइने थाकल (साइकस पेंडिनाटा), रामफल (डिलेनिया इन्डिका), लटहर (एटोकार्पस चाम्पा), टेकीफल/डेडु भुला (एल्फोन्सिया भेन्ट्रिकोसा), बाँदर भुला (उभारिया ह्यामिल्टोनी) आदि प्रशस्त मात्रामा पाइन्छन् ।

सल्लो वार्को वनस्पतिमा पर्ने थाकल चुरेमा विरलै पाइन्छ । तराई क्षेत्रमा कतै पाइएको जानकारी छैन । अन्तर्राष्ट्रिय प्रकृति संरक्षण संघ (आईयूसीएन)को 'रेडलिस्ट' अन्तर्गत यो लोपोन्मुख (भल्नेरेबल) प्रजाति हो । त्यसैगरी, संकटापन्न वन्यजन्तु तथा वनस्पतिको अन्तर्राष्ट्रिय व्यापार नियन्त्रण महासन्धि (साइटिस)मा समेत सूचीकृत गरिएका कारण थाकल महत्वपूर्ण हुने नै भयो ।

थाकल पाइने विभिन्न देशमा यसको कालिलो पात तरकारीका लागि उपयोग गरिन्छ । यसको बोक्रा र बीज पिसेर तेल मिसाई बनाएको लेप छाला चिलाउने, फोका निस्केको, दुखेको ठाउँमा लगाउँदा लाभ हुने जानकारीहरू बताउँछन् । यस्तै, पेडको वायु हटाउन र बान्ता रोक्न यसको कालिलो पातको जूस प्रयोग गरिन्छ भनेर लेखिएको पाइन्छ । रामफल हातीका निमित्त स्वादिष्ट मानिन्छ । फलको

आकार भन्डै स्याउ देखिने भएकाले यसलाई 'एलिफेन्ट एपल' पनि भनिन्छ । जलथल जंगलमा हाती रहनुको एक कारण रामफल पनि हो । रामफल शिशुलाई दूध खुवाउने महिलाका निमित्त उत्तम मानिन्छ । यसलाई पकाएर खाने गरिन्छ । साथै, यसबाट 'टिनिक' र मादक पेय पदार्थ पनि बनाइन्छ । यो फलको रसलाई साबुनका रूपमा कपाल धुन प्रयोग गरिन्छ । यो वनस्पति पूर्वी नेपालबाट दक्षिण पूर्व एसियाको बर्नियोसम्म विरलै मात्रामा पाइन्छ । टेकीफल एकदमै स्वादिष्ट फल हो । यो वनस्पति नेपालको सुनसरी जिल्लादेखि बर्माको दक्षिणी सीमासम्म पाइन्छ । टेकीफलभन्दा सानो आकारको फल हुने बाँदर भुला पनि स्वादिष्ट हुन्छ । यो एउटै

भुपोमा धैरेवटा फलछ । लटहरको फल दुई हकेलाभरिको हुन्छ । काँचो फल तरकारी तथा अचार बनाउन गरिन्छ भने पाकेपछि गुलियो र केही अमिलो हुन्छ । पाकेको लटहरको कोया कटहरको जस्तै, तर सानो हुन्छ । ओसिलो र चिस्थानयुक्त स्थानमा हुने यो वनस्पति सुनसरीदेखि एसियाको सबैभन्दा टूलो द्वीप बोर्नियोसम्मका भूभागमा पाइन्छ । सुनसरी, मोरङमा चाहिँ एकाध वटा रुख मात्रै बाँकी छन् । गैरसरकारी संस्था फरेस्ट एक्सन नेपालका डा. लीलानाथ शर्मांले ५ चैतमा इ-कागज अनलाइन पोर्टलमा प्रकाशित लेखमा जलथल जंगलमा लटहर प्रशस्तै पाइने उल्लेख गरेका छन् ।

यो पंक्तिहरूले नेपालमा सन् १९९८/९९ देखि अहिलेसम्म नदेखिएको मुसे मृग जलथल जंगलमा पाइने सन्दर्भमा गत २६ पुसमा हिमाल खबरमा प्रकाशित लेखमा लेखेको थियो । नेपालमा मुसे मृग हिजोआज जलथल जंगलमा मात्र बचेको अवस्था

हुन सक्छ । जलथल नेपालको संरक्षित वन्यजन्तुमा हातीको मुख्य बासस्थान हो । यसका साथै, चाइनिज प्याङ्गुलिन, अजिगर पनि पाइन्छ । भापाका वन्यजन्तु अध्येता अस्मित सुब्बाले त्यहाँ राजधनेश (ग्रट हर्नबिल) र इन्डियन प्याङ्गुलिन पनि फेला पारेका छन् । भापाकै देवेन खरेलले कालो स्टर्क भनिने संरक्षित पन्डी पनि जलथल जंगल आसपासमा रहेको उल्लेख गरेका छन् ।

विकासको नाममा दुर्नियत

प्रदेश १ सरकारको यातायात पूर्वाधार निर्देशनालयका अनुसार, जलथल जंगलमा निर्माण गर्ने भनिएको प्रस्तावित सडकको लम्बाइ १७.३९

कि.मि. र चौडाइ ७.५ मिटर रहेको छ । सडकको करीब ५.५ किमी खण्ड जलथल जंगलमा भएर जान्छ । सडकको चौडाइ ५.५ मिटर हुने भनिने पनि दायीं-बायाँ पानी बग्ने ड्रेन, बिजुलीका पोल आदि संरचना पनि थपिने भएकाले १०/१२ मिटर चौडा भू-भाग यसै ओगट्छ ।

तर, अचम्म के छ भने, निर्देशनालयले जारी गरेको सूचनामा सडक खण्डमा जंगल पनि पर्छ भने संकेतसम्म गरिएको छैन । निर्देशनालय अन्तर्गत पूर्वाधार विकास कार्यालय, भापाका इन्जिनियर सुजन दाहालले भने अधिकारी चोक पूर्वतर्फबाट प्रस्तावित सडक जलथल जंगल भएर जाने बताए । दाहालका अनुसार, पूरै नयाँ सडक बनाउने नभई मासिँस हिँड्ने गरेको बाटोलाई नै स्तरोन्नीत गर्न लागिएको हो । जब कि, मानिसहरू घाँस-दाउरा जाँदा हिँड्ने बाटो त अनेक हुन्छन् । स्थानीयहरू प्रदेश सरकारले सडक नयाँ ठाउँमा खोल्ने योजना बनाएको बताउँछन् । जसलाई

सूचनामा सडक स्तरोन्नीत भनिनु सरसर बदमासी हो । स्तरोन्नीत भनेको त भइरहेको बाटोलाई सुधार गरी फराकिलो पार्नु, गिट्टी बालुवा हाल्नु वा कालोपत्रे गर्नु हो ।

प्रदेश १ का प्रदेश सभा सदस्य वसन्त बानियाँले केही महिनाअघिको फोन सम्पर्कमा 'प्रस्तावित सडकले जंगललाई केही क्षति गरे पनि जिल्लाको दक्षिणतर्फ बसोबास गर्ने जनताका लागि त्यो सडक बन्नु अपरिहार्य रहेको' बताएका थिए । यसबाट अधिकारी चोकबाट जंगल भएर दक्षिणतर्फ जाने बाटो बाहेक अर्को बाटो बनाउन लागिएको पुष्टि हुन्छ । सडक बनेपछि जग्गाको भाउ बढ्छ भनेर जलथल जंगल विनाश भए होस् भनेर सोच जलथल जंगल दक्षिणतर्फका बासिन्दाको छ ।

कानून विपरीतको काम

वन ऐन २०७६ को परिच्छेद १२ मा विकास आयोजना सम्बन्धी व्यवस्था शीर्षकमा 'राष्ट्रिय वनको कुनै पनि भाग वनक्षेत्रको भू-उपयोग परिवर्तन हुने गरी प्रयोग गरिने छैन' भनिएको छ । तर, राष्ट्रिय प्राथमिकता प्राप्त आयोजना, लगानी बोर्डबाट लगानी स्वीकृत भएको आयोजना, राष्ट्रिय गौरवका आयोजना सञ्चालन गर्न वनक्षेत्रको प्रयोग गर्न बाहेक अन्य कुनै पनि विकल्प नभएमा र प्रचलित कानून बमोजिको वातावरणीय परीक्षणबाट त्यस्तो योजना सञ्चालन गर्दा वातावरणमा उल्लेखनीय प्रतिकूल असर नपर्ने देखिएमा नेपाल सरकारले त्यस्तो योजना सञ्चालन गर्न राष्ट्रिय वनको कुनै भाग प्रयोग गर्न तोकिए बमोजिम स्वीकृति दिन सक्नेछ ।

माथि चर्चा गरिएको प्रस्तावित सडक लगानी बोर्डबाट लगानी स्वीकृत भएको तथा राष्ट्रिय गौरवको आयोजना होइन । तर, सडक राष्ट्रिय प्राथमिकता प्राप्त आयोजना अन्तर्गत पर्छ । वन ऐनमै उल्लेख भए अनुसार यस्ता आयोजना बनाउँदा विकल्प भएसम्म वैकल्पिक उपाय अपनाउनुपर्छ र त्यस क्रममा पनि वातावरणमा उल्लेख्य प्रतिकूल असर पर्न हुँदैन । त्यसमा पनि हल्दीबारीको अधिकारी चोकबाट दक्षिणतर्फ जाने बाटो पहिले नै छँदैछ ।

जलथल जंगलमा सडक बनाउनु भनेको संघीय सरकारको नियमावली तथा आधारपत्रलाई प्रदेश सरकारको बलमिच्यौं हो । प्रदेश १ सरकारले जारी गरेको 'मुख्यमन्त्री ग्रामीण सडक सुधार आयोजना नियमावली २०७६' को दफा ३ (ज) मा ग्रामीण सडकले पर्यटन प्रवर्द्धन र विकासमा सहयोग पुग्ने उल्लेख छ । तर, जलथल जंगलको सन्दर्भमा प्रदेश सरकारले ठीक उल्टो अर्थात् विकास गर्ने नभई वन र जैविक विविधता मास्ने कदम चालेको छ ।

सडक निर्माणले जलथल जंगल नाशिनैछ, वन्यजन्तु त्यहाँबाट विस्थापित हुनेछन्, महत्वपूर्ण वनस्पतिक प्रजाति मासिने छन् । यो 'मुख्यमन्त्री ग्रामीण सडक सुधार आयोजना नियमावली २०७६' को भावना र संघीय सरकारको कानून लत्याउने कार्य हुनेछ यदि प्रदेश सरकार वन सम्पदा र जैविक विविधताप्रति संवेदनशील छ भने अधिकारी चोकबाट दक्षिणतर्फ जंगल भएर जाने हालको बाटो पनि बन्द गरी जंगलको परिचरबाट सडक लैजाने प्रबन्ध मिलाउनतिर लाग्नेछ । *हिमाल खबर*

भान्सामा पुरुष सहभागिता स्वोर्ड ?

पशुपति कुँवर

घरायसी कार्य, बालबच्चाको लालनपालन र वृद्धवृद्धा स्याहार महिलाको जीवनका महत्वपूर्ण काम हुन् । जुन कामको मूल्य नै नहुँदा महिलाहरू आर्थिकरूपमा परिभरिन्छन् । सामाजिकरूपमा बहिष्कृत छन् । र आत्म सम्मानविना बाँचिरहेका छन् । महिलाहरूले दैनिक १४ देखि १८ घण्टा काममा व्यस्त हुनु परेको छ । जो कामको राष्ट्रिय आयमा गणना हुन सकेको छैन । कामको प्रकृतिलाई हेर्दा वर्तमान समयमा महिलाहरूले तेहरो भूमिका निभाउँदै आइरहेका छन् । उत्पादनशील काम, प्रजनन तथा हेरचाह सम्बन्धी काम र सामुदायिक काम ।

अहिले कामकाजी महिलाहरूमाथि बढी दबाव छ । उनीहरूमाथि घर र कार्यालयको दोहोरो जिम्मेवारी छ । दैनिक घरायसी काम, खेतीपातीको काम, बालबच्चा लालनपालन, वृद्धवृद्धा हेरचाह र अतिथि सत्कार जस्ता काम महिलाहरूले गर्नु परेको छ । महिला सशक्तिकरणको लागि धेरै प्रयास भएता पनि महिलाहरूको अवस्थामा खासै परिवर्तन आउन नसक्नाको कारण घरायसी भ्रमेलाबाट महिलाहरू बाहिर आउन नसक्नु प्रमुख हो ।

घरको काममा जबसम्म पुरुष सहभागी हुन सक्दैनन् तबसम्म महिलाहरू घर बाहिरको काममा सफलता हासिल गर्न सक्दैनन् । महिलाहरूको विकासको बाधक तत्व भनेको घरायसी कार्यबोध नै सबैभन्दा बढी देखिन्छ । घरघन्दाको काम सबै महिलाहरूले गर्नुपर्ने बाध्यता छ । निजामती कर्मचारी, सरकारी तथा गैर सरकारी क्षेत्रमा कार्यरत सामाजिक सहजकर्ता होस् या महिला नेता जेसुकै पढ्मा जुनसुकै जिम्मेवारी निर्वाह गरे पनि अधिकांश महिलाहरूले घरायसी कार्यभार सम्हाल्ने पर्ने महिलाहरूको ठेका जस्तै मानिन्छ । छोरीलाई हुर्काउने प्रक्रियादेखि नै घरको सम्पूर्ण काम

सिकाइन्छ । न सिके पनि परिवार समाजले सिकाउन बाध्य पार्छ । तर, छोरालाई प्रायः घरायसी काम गर्न लगाउँदैन । त्यसकारण घरको सम्पूर्ण कार्यभार महिलाको जिम्मामा पर्दछ । घर व्यवस्थित पार्नेदेखि लिएर अर्थित सत्कार जस्ता कार्यमा महिलाहरू अग्रसर हुनेपर्ने र यस्तो कार्यमा महिलाहरूले केही गलति गरे 'कस्तो महिला' भनेर नामाकरण गरिन्छ । तर, पुरुषहरूले यस्तो कार्यमा बढी चासो देखाए समाजमा गिर्लिल उडाउने प्रचलनले गर्दा पुरुषहरू घरायसी कार्यबाट टाढा रहन्छन् । त्यसको प्रत्यक्ष असर महिलाको जीवनमा परेको छ । आज महिला विकासको लागि राज्यका हरेक निकायमा ३३ प्रतिशत महिला सहभागिता हुनुपर्ने संविधानिक व्यवस्था हुँदाहुँदै पनि महिलाहरूको अर्थपूर्ण सहभागिता नभएको अवस्था छ ।

कुनै जमानामा महिलाहरूले केवल घरायसी कार्य र बालबच्चाको लालनपालन जस्ता कार्यमा मात्र व्यस्त हुनु परेको थियो । अब त्यो जमाना रहने किर्नाक महिला र पुरुष दुवैको सहभागिताविना विकास असम्भव छ ।

जसको फलस्वरूप विगतको भन्दा अहिले हरेक क्षेत्रमा महिलाहरूको सहभागिता अभिवृद्धि हुँदै आएको छ । यसरी विभिन्न क्षेत्रमा महिलाहरूको सहभागिता बृद्धि हुनु सकारात्मक परिवर्तन हो । महिलाहरूको घर बाहिरको काममा पहुँच बढे पनि घरभित्रको कार्य बोभ्रमा कमी आउन नसक्दा महिलाहरू थप मारमा परेका छन् । जसले गर्दा महिला तथा बालबालिकाको स्वास्थ्यमा असर परिरहेको छ । बालबच्चालाई दिनुपर्ने जति समय दिन पाएका छैनन् ।

समाज र परिवारलाई प्रजातान्त्रिक प्रक्रियाबाट अगाडि बढाउन र समातामूलक समाजको निर्माण गर्नको लागि हरेक क्षेत्रमा महिला र पुरुषको सहभागिता अति आवश्यक छ । महिलाहरू संसदमा जान जति आवश्यक छ, त्यति नै पुरुष भान्सामा जान आवश्यक देखिन्छ । घरबाहिर र घरभित्रको हरेक कार्यमा महिला र पुरुष दुवैको सहभागिताविना विकास अपुरो हुन्छ भन्ने कुरा हाम्रा

विगतका अनुभवले देखाई सकेको छ । अबको नयाँ पुस्ताले घरको काम महिलाको मात्र ठेका होइन भन्ने मननु गर्नु पर्दछ । महिला पुरुष बराबरी, घरायसी काम सराबरी' भन्ने मूल मन्त्रलाई आत्मसाथ गर्नुपर्छ ।

आमा-बुवाले पनि छोराछोरी दुबैलाई असल मूल्य र मान्यता सिकाउनु पर्दछ । छोरीसह छोरालाई पनि घरायसी कामको लागि उत्तेरण जगाउने, घरको सरसफाई, खाना पकाउने, आफूले खाएको थाल र आफ्ना लुगा आफै धुने,

जस्ता काममा सहभागी गराउनु पर्छ । जसले गर्दा छोरा पनि छोरीसह अनुशासन र जिम्मेवारीको बोध गर्दछन् । उनीहरूलाई डाढु-पन्थु चलाउन दिनुपर्छ, जसले गर्दा उनीहरूले हँसिया र तरबार चलाउन नसिक्नु । प्रत्येक व्यक्तिको पहिलो पाठशाळा घर-परिवार नै हो उसले घर परिवारबाट जस्तो पाठ सिक्छन्, उसको व्यक्तित्व त्यस्तै बन्छ ।

अहिले पनि धेरै मानिस यस्ता छन्, जो आफूले खाना खाएको थाल धुनु परे आफू अपमानित भएको महशुस

